

Farkas-Kozics Iván

joghallgató (PTE-ÁJK), az ÓNSZ Elméleti-történeti Tagozatának tagja

A szakértői bizonyítás történetéről és aktuális kérdéseiről

I. Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben tapasztalható, ez idáig soha nem látott mértékű technikai fejlődés, modernizáció, valamint emberiség-szintű tudásbázis bővülés új kérdéseket, kihívásokat állít. Az ebből fakadó kérdésekkel úgy a jogalkotóknak, mint a jogalkalmazóknak egyaránt szembe kell nézni, az azonban értelemszerűen nem elvárható az eljárásban résztvevő felektől, hogy minden szakterületre kiterjedő – az eljárás helyes lefolytatásához elégséges – tudással rendelkezzenek. A szakértők szükségességét, az eljárásban betöltött kulcsfontosságú szerepüket mi sem mutatja jobban, mint az, hogy – bár minden kétséget kizáróan jóval szűkebb volt a felmerülő kérdések közül azoknak a köre, amelyeket a „hétköznapi” jogalkalmazó csak segítséggel tudott megfelelően megítélni – már a római jog is ismerte az intézményt. Ami a vélemények eljárásban betöltött szerepét illeti, elmondható, hogy *„a szakértői vélemény tartalmának objektivitása – az általános jogalkalmazói szemlélet alapján – magasabb fokú, mint a tanúvallomásoké, s ebből fakadóan az eljárásokban rendre magasabb bizonyító erőt tulajdonítanak ezeknek a bizonyítási eszközöknek az eljáró hatóságok (bíróságok)”*.¹

Ezek fényében korántsem meglepő, hogy napjainkban egyre fokozódik az igény „a szakértő eljárásának erősebb garanciái, és a szakértői véleményekkel kapcsolatos szakmai és egyéb aggályok kiküszöbölése iránt.”² *„Mindez nemcsak a „szakzszerűbb” perindítást segítheti, hanem az eljárás során – megfelelő bírói gyakorlat esetén – a megalapozottabb döntéshozatalt is, feltéve, hogy megbízhatóan hozzáértő személy az, aki a köznapi és jogi ismereteket meghaladó tudást feltételező ténykérdésben állást foglal.”*³

A szakértői véleményekre való igény növekedésével értelemszerűen új kérdések, kihívások, problémák is jelentkeznek a kérdéskörrel kapcsolatban. A különböző szakértői vélemények egymáshoz viszonyított kapcsolata alapvetően határozza meg a polgári peres- és nemperes eljárások természetét, dinamikáját.

¹ Bértes Viktor: A szakértői bizonyítás elvi és gyakorlati kérdéseiről. Miskolci Jogi Szemle 2019/2. sz. 95. o.

² Nyilas Anna: A szakvélemény helye és szerepe a polgári peres bizonyításban - Az aggályosság megítélése. JÁP. 2022/4. sz. 99-100. o.

³ Grósz Tamás: Szakértői bizonyítás a polgári peres eljárásban. Debreceni Jogi Műhely 2011/4. sz.

II. A szakértők szerepe a polgári eljárásjogban

II.1. Az intézmény kialakulásának történeti áttekintése

A szakértői bizonyítás legáltalánosabb értelemben azon szakkérdések megítéléséhez szükséges, amelyek hétköznapi tudással nem, vagy nem megfelelően határozhatóak meg. Ebből kiindulva korántsem meglepő, hogy a mai értelemben vett szakértői bizonyítás a XIX. század második felében alakult ki.⁴ Ebben a tudományágak fejlődése és így specializálódása mellett a szabad bizonyítási rendszer elterjedése játszott a legnagyobb szerepet.⁵ A modern gyakorlat kialakulása előtt a szakértők szerepe még meghatározóbb volt, a bírának nem volt lehetősége a véleménnyel kapcsolatos aggályait kifejezni, a *index facti* tehát kvázi a bíróság felett állt, szemben a mai kisegítő funkciójával.⁶ A magyar polgári eljárásjog első kódexe a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk (továbbiakban: az 1911. évi Pp.) volt, amely európai szinten is kiemelkedő színvonalúnak bizonyult. Az 1911. évi Pp. szakértőkre vonatkozó szabályai hasonlóságot mutatnak a mai szabályokkal, annak 350. §-a,⁷ valamint a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: új Pp.) 300. § (1) bekezdése⁸ lényegében szinte fedi egymást. Az 1911. évi Pp. 351. §-a⁹ pedig – álláspontom szerint – a más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazásának előfutáraként értelmezhető, hiszen utóbbi intézmény célja megegyezik a nevezett szakaszban foglalt rendelkezés céljával, ami jelesül az, hogy mindkét megoldás az eljárás gördülékenyebbé tételét hivatott szolgálni.

A következő eljárásjogi kódex a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban: az 1952. évi Pp.). E szocialista törvény természetesen nem lett az állampolgári jogok érvényesülésének fellelőjére, ennek ellenére azonban sok szállal kötődött az 1911. évi Pp.-hez.¹⁰ A törvény 177. § (1) bekezdése¹¹ nem tartalmaz különös eltérést az új Pp.-hez képest. A további szakaszokban, bekezdésekben (pl. 177. § (5) bekezdés)¹² ugyan találhatunk olyan rendelkezéseket, amelyek a bíróságot a mostani állapothoz képest jelentős többletjogokkal ruházzák fel, ezeket

⁴ Kengyel Miklós: A magyar polgári eljárásjog. Osiris, Budapest 2014. 316. o.

⁵ Uo.

⁶ Uo.

⁷ „Ha a perben jelentős ténykérdés megítéléséhez vagy szemle teljesítéséhez olyan különös szakértelem szükséges, a melyhely a bíróság nem rendelkezik, a bíróság egy vagy több szakértőt nevez ki.”

⁸ „Szakértőt kell alkalmazni, ha a jogvita kereteinek a meghatározásához vagy a perben jelentős tény megállapításához, megítéléséhez különleges szakértelem szükséges.”

⁹ „A perbíróság a szakértők meghallgatását kiküldött vagy megkeresett bíróra bízhatja, ha a meghallgatás a helyszínén történendő szemlével van összekapcsolva, vagy ha a szakértők közvetlen meghallgatása különben nagy nehezéggel jár.”

¹⁰ Király Lilla: Gyorsabb, egyszerűbb, olcsóbb, hatékonyabb? Akadémiai Kiadó, Budapest 2019. 34. o.

¹¹ „Ha a perben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik, a bíróság szakértőt rendel ki. Rendszerint egy szakértőt kell alkalmazni, több szakértőt csak különböző szakkérdések felmerülése esetében lehet kirendelni.”

¹² „A bíróság a kirendelt szakértő helyett – akár véleményének előterjesztése előtt, akár az után – más szakértőt rendelhet ki, ha ezt bármely okból szükségesnek tartja. Ha azonban a bíróság a szakértőt a felek egyetértő javaslatára rendelte ki, más szakértő kirendelésének a szakvélemény előterjesztése előtt csak akkor van helye, ha a szakértő a véleményadással késlekedik vagy kizárás okából (178. §) vagy valamely más fontos okból nem járhat el.”

azonban kár lenne vizsgálódásunk tárgyává tenni, tekintettel arra, hogy ezek feltételezhetően sokkal inkább a szocialista állam korlátlan hatalmát voltak hivatottak kiszolgálni, mintsem az eljárásjog szakmai vívmányai lettek volna. Az 1952. évi Pp. ugyan 2018-ig hatályban volt, de a megszámlálhatatlan novelláris változtatásainak következtében ekkor már nem hasonlított „születéskori” önmagára.¹³ A 2016-ban született, jelenleg hatályos új Pp., elődjéhez képest legjelentősebb változása az osztott perszerkezet megjelenésében áll, azonban értelemszerűen ezen felül is számos változást hozott az eljárásjog minden területén, így a szakértői bizonyításban is. Ezek közül a legjelentősebb a magánszakértői vélemény hitelességének biztosítása, valamint a más eljárásban kirendelt szakértők intézményének norma szintű szabályozása.

II.2. A szakértő fogalma és funkciója

Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (továbbiakban: Szaktv.) bevezető részében alátámasztja a szakértők fontosságáról fentebb írtakat, a jogalkotó így fogalmaz: „*a szakértői bizonyítás jelentőségének növekedése szoros összefüggésben áll az azal a fejlődési folyamattal, amely a tudomány és technika terén, valamint ennek hatására a társadalomban az elmúlt évtizedekben végbement. Ennek eredményeként nőtt a különleges szakértelmet igénylő területek száma, a társadalmi viszonyok egyre bonyolultabbá váltak, amely az igazságszolgáltatásban úgy jelent meg, hogy a peres és hatósági eljárások tárgyi és szerkezeti összetétele jelentős változáson ment át. Jellemzővé vált a jogi problémáknak más szakmákhoz tartozó kérdésekkel való összefonódása és emiatt megítélésük egyre nehezebbé válása. Ezzel párhuzamosan a bírósági eljárásokban megnőtt az igény a modern természettudományok eredményeinek a bizonyítási eljárásban történő felhasználása iránt.*”¹⁴

A Szaktv. 3. § (1) bekezdése meghatározza mely esetekben szükséges a szakértő alkalmazása, illetve, hogy mi a feladata: „*az igazságügyi szakértő feladata, hogy a hatóság kirendelése vagy megbízás alapján, a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleménnyel, a függetlenség és pártatlanság követelményének megtartásával döntse el a szakkérdést, és segítse a tényállás megállapítását.*”

A szakértő kirendelése „*olyan esetekben is szükséges, ha az eljáró bíró rendelkezik az adott szakkérdést érintő speciális – pl. grafológiai – ismeretekkel. Ennek nyilvánvaló oka az, hogy a bíró kompetenciája – az eljárási rend szabályai alapján – csak a jogi kérdések elbírálására terjed ki. A bíró szakértelmén alapuló vélemény egyébként sem minősülhetne bizonyítási eszköznek, mivel arról a fél csak az ügyet lezáró határozatból értesülne, tehát annak érdemi megállapításait eleve nem állna módjában vitatnia a bizonyítási eljárás során.*”¹⁵

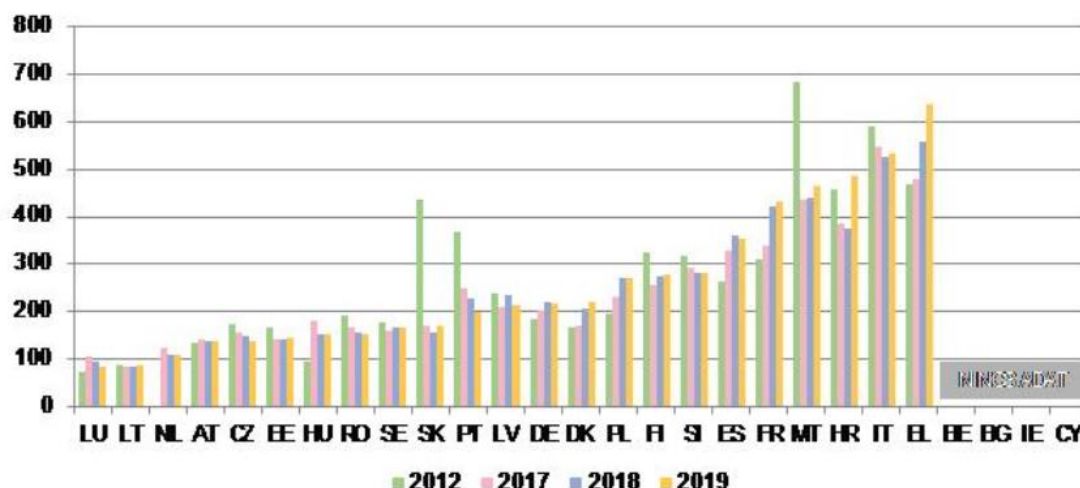
Fontos megemlítenünk azt is, hogy a szakértő kirendelése nem feltétlenül jelenti azt, hogy az eljárás tárgyává tett kérdés nem dönthető el szakértő segítségével. A jogalkalmazónak tekintettel

¹³ Király: i. m. 34. o.

¹⁴ Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (továbbiakban: Szaktv.) bevezető rész.

¹⁵ Bértes: i. m. 97. o.

kell lennie arra, hogy a bíróságokra nehezedő ügyteher gyakorolta nyomás enyhítése céljából a lehető legnagyobb segítséget nyújtsák a bíráknak, így amennyiben a kérdés ugyan eldönthető lenne szakértő nélkül is, de ez az eljárás elhúzódásával járna, szakértő kirendelésére fog sor kerülni. Tipikus példa erre az, ha az adott kérdés hosszas számítások elvégzésével válaszolható meg.¹⁶ Arra, hogy ez a gyakorlat megfelelő-e, nehéz lenne fekete-fehér választ adnunk. A CEPEJ¹⁷ 2012 és 2019 között folytatott tanulmánya arra világít rá, hogy az ügyek eldöntéséhez szükséges időben az Európai Unió élmezőnyében tartózkodunk.

A polgári és kereskedelmi peres ügyek eldöntéséhez szükséges becsült idő első fokon, 2012, 2017–2019 (első fok/napokban)¹⁸

A fenti diagram alapján magabiztosan állíthatnánk, hogy a hazai megoldás segíti az eljárások gyors lefolyását, ezzel biztosítva az Emberi Jogok Európai Egyezményének (továbbiakban: EJE) 6. cikkében foglalt igencsak absztrakt tisztességes eljáráshoz való jognak, az eljárás észszerű időn belül történő lezárásának „szeletét”. Ezek alapján azt a következtetést vonhatnánk le, hogy a szakértők funkciója az eljárás gyorsítása, ezáltal pedig értelemszerűen a költségek csökkentése.

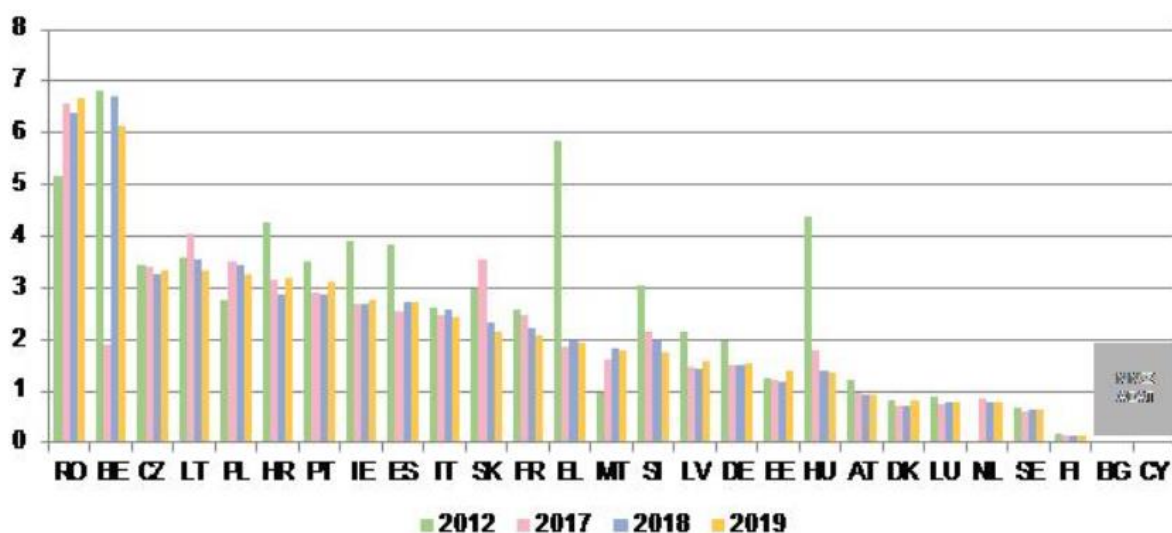
A képlet azonban korántsem ennyire egyszerű. Amennyiben mélyebbre ásunk az Európai Bizottság az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Központi Banknak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának tett a 2021. évi uniós igazságügyi eredménytábláról szóló jelentésében,¹⁹ láthatjuk, hogy az eljárások időtartama javarészt összhangban áll a beérkező, illetve folyamatban lévő ügyek számával.

¹⁶ Bírósági igazgatási szekció: Igazságügyi szakértőkkel kapcsolatos szabályozás és feladatok, lehetséges eszközök az eljárás gyorsítása érdekében. Bíróság: https://birosag.hu/sites/default/files/2018-08/24_dok.pdf (2024. 10. 21.).

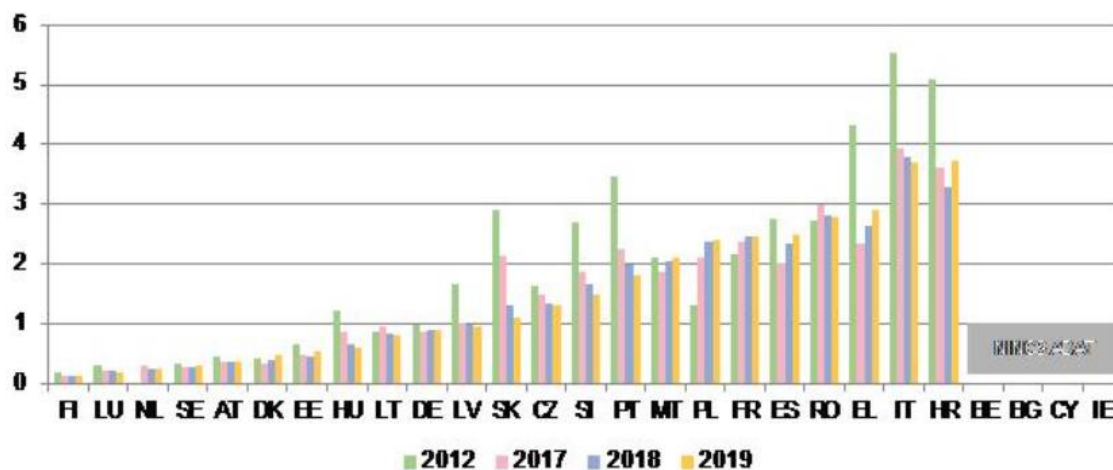
¹⁷ *European Commission for the Efficiency of Justice*.

¹⁸ Az Európai Bizottság Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Központi Banknak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának tett a 2021. évi uniós igazságügyi eredménytábláról szóló jelentése. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52021DC0389> (2024. 10. 21.).

¹⁹ Uo.

A beérkező polgári és közigazgatási peres ügyek száma, 2012, 2017–2019
(első fok/100 lakosra vetítve)²⁰

A folyamatban lévő polgári és kereskedelmi peres ügyek száma, 2012, 2017–2019
(első fok/100 lakosra vetítve)²¹

A bíróságokra nehezedő ügyteher tehát – értelemszerűen – igencsak rányomja bélyegét az eljárások időtartamára, és mindenképp hibás lenne azt a következtetést levonni, hogy a szakértők kirendelésével kapcsolatos hazai gyakorlatnak köszönhetnénk azt, hogy az ügyek lezárásához szükséges idő tekintetében szép eredménnyel rendelkezünk. Sőt, mi több a szakértő kirendelése, eljárásban való részvétele számos módon lassítja, lassíthatja az eljárás lefolytatását. A szakértő kiválasztása, a szakvélemény határidőben történő előterjesztése, a szakértő meg nem jelenése egyaránt a per elhúzódását eredményezhetik.²²

²⁰ Uo.

²¹ Uo.

²² Reviczky Renáta: Az ésszerű pertartam kérdései. Közjegyzők Közlönye 2007/5. sz., 3-24. o.

Tekintettel arra, hogy a vizsgálódás tárgyát polgári jogi esetek képezik, nem mehetünk el szó nélkül a szakértő eljárásának anyagi vonzatai mellett sem. Természetesen a költségek növekedésével fog járni az, ha szakértőt rendelnek ki, hiszen egyrészt az ő díjazását meg kell téríteni, másrészt az eljárás elhúzódása a perköltséget növeli, végül, de nem utolsósorban pedig a hosszabb eljárás az esetleges ügyvédi munkadíj(ak) növekedésének esélyét is magában hordozza.

II.3. A szakértő személye

Az új Pp. 300. §-a meghatározza, hogy ki járhat el szakértőként polgári ügyekben. A nevezett szakasz (2) bekezdése szorosán körülhatárolja, hogy ki rendelhető ki a szakkérdések megfelelő értékeléséhez. Ennek értelmében az igazságügyi szakértőkről szóló törvény szerinti szakértőt vagy az abban meghatározott eseti szakértőt lehet alkalmazni. A Szaktv. értelmező rendelkezései rögzítik az eseti szakértő fogalmát: *„olyan – az eljárásban megállapítandó vagy megítélendő jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez – megfelelő szakértelemmel rendelkező természetes vagy jogi személy, aki nem igazságügyi szakértő; valamint olyan igazságügyi szakértő, aki az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló rendeletben meg nem határozott szakterületen ad szakvéleményt.”*²³

Az új Pp. 301. §-a meghatározza azokat az eseteket, amelyek fennállása esetén a szakértő ki van zárva az eljárásból.²⁴ Ezek lényegében megegyeznek a polgári eljárásjogban általában jelenlévő kizárási okokkal.

Ami a szakértők fogalmát illeti, a következőt mondhatjuk el: *„szakértőnek nevezzük azt a személyt, aki a bíróság hiányzó szakismeretét kiegészítve, lehetővé teszi a per eldöntése szempontjából jelentős tények megismerését vagy az észlelt tények megfelelő értékelését.”*²⁵ Az új Pp. a szakértői bizonyítás intézményrendszerében három fő kategóriát határoz meg, megkülönböztet magánszakértői, más eljárásban kirendelt szakértői, illetve kirendelt szakértői eljárást. Az eljárások közötti döntést a felek hatáskörébe utalja, hiszen amennyiben a magánszakértői bizonyítás mellett döntenek, úgy más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazására, vagy újnak kirendelésére már nem lesz lehetőség

²³ Szaktv. 2. § (4) bekezdés.

²⁴ „Szakértőként nem járhat el,

a) akire a 12. § a)–c), e) vagy f) pontjában meghatározott kizárási ok áll fenn,

b) aki az ügyben mint bíró vett részt,

c) aki olyan gazdasági társaságnak vagy szolgáltatónak tagja, alkalmazottja, amely az ügyben szakértőként már korábban eljár.

(2) Szakértőként nem lehet alkalmazni azt a gazdasági társaságot vagy szolgáltatót, amelynek tagjával vagy vezető tisztségviselőjével szemben a 12. § a)–c) vagy e) pontjában, illetve vezető tisztségviselőjével szemben a 12. § f) pontjában meghatározott kizárási ok és azt a szakértői intézményt, intézetet, testületet, szervet vagy szervezetet sem, amelynek vezetőjével, elnökével szemben a 12. § a)–c), e) vagy f) pontjában meghatározott kizárási ok áll fenn.

(3) A kizárási okot a bíróság hivatalból veszi figyelembe és azt a szakértő és a fél is köteles a bíróságnak haladéktalanul bejelenteni.

(4) A bíróság a kizárási tárgyában a felek meghallgatása után határoz. A perben kirendelt szakértő alkalmazása esetén a bíróság a határozata előtt a szakértőt meghallgatja.”

²⁵ Kengyel: i. m. 316. o.

(kivéve, ha a magánszakértői vélemények aggályossá válnak). A kizáró feltétel fordítva is érvényesül, amennyiben nem indítványozzák a magánszakértői eljárást, úgy a hivatalból kirendelt szakértői bizonyítás után (szemben az 1952. évi Pp. (nem) szabályozásával) már nincs lehetőség magánszakértői vélemény benyújtására, ez a gyakorlat ugyanis az eljárás elhúzódását eredményezte.²⁶

Fontos egyértelművé tennünk, hogy mindig az adott, különleges szakértelmet igénylő tényállítás szempontjából bizonyító félnek minősülő jogalany dönthet arról, hogy saját tényállítása bizonyítása céljából a szakértő alkalmazásának melyik módját választja.

Ha mindkét fél bizonyító fél, akkor – az új Pp. 302. § (4)-(5), illetve a 306. § (4) bekezdésében írt korlátok között – lehetséges, hogy az egyik fél magánszakértői vélemény benyújtásának engedélyezését, míg a másik fél szakértő kirendelését kérje.²⁷

Amennyiben a szakértői bizonyítás módozatai közül választásra jogosult bizonyító fél már indítványozta a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményének felhasználását, akkor az ellenérdekű fél lehetőségei meglehetősen beszűkülnek. Az általa tett, a bizonyító fél által indítványozottól eltérő eljárásban keletkezett szakértő szakvéleménye beszerzésére tett indítványa nem lehet alapos, illetve ilyen szakvélemény becsatolása esetén az bizonyítékként nem vehető figyelembe.²⁸ Más kérdés, hogy a bizonyító fél ellenfele attól nincs elzárva, hogy a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményét felhasználva a bizonyító fél indítványa útján szolgáltatott szakvélemény esetleges aggályosságát állítsa.²⁹ Álláspontom szerint érdekes jogelméleti viták alapjául szolgálhat a testület fenti gondolatmenete. Egyrésztől megállapítja, hogy az új Pp. 316. § (3) bekezdése³⁰ alapján nem vehető figyelembe a nem bizonyító fél által indítványozott más eljárásban kirendelt szakértő véleménye. Ugyanakkor a következő mondatban úgy fogalmaz, hogy „más kérdés” ezen szakvélemények felhasználása a bizonyító fél által benyújtott vélemény aggályossá tételéhez. Álláspontom szerint ezen állítások ambivalensek, hiszen amennyiben a nem bizonyító fél által benyújtott szakvéleménynek köszönhetően értékeli aggályosnak a bizonyító fél indítványát, úgy az figyelembe lett véve. Ezt az új Pp. magánszakértői vélemények aggályosságát taglaló része is alátámasztja: „a magánszakértői vélemény aggályos, ha közte és az ellenfél magánszakértői

²⁶ Király: i. m. 312. o.

²⁷ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: új Pp.) 300. § (3) bekezdés, Civilisztikai Kollégiumvezetők 2017. november 20-21-ei Országos Tanácskozásának 43. állásfoglalása a 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) rendelkezéseivel kapcsolatban a bírák helyi képzésein felmerült jogértelmezési problémá(k)ról.

²⁸ Új Pp. 316. § (3) bekezdés.

²⁹ Az új Pp. konzultációs testület 19. sz. állásfoglalása.

³⁰ „A kizárt vagy a kirendelés alól felmentett szakértő szakvéleménye, az aggályos magánszakértői vélemény vagy kirendelt szakértőtől származó szakvélemény, valamint törvény rendelkezése ellenére vagy a jelen fejezetben foglalt rendelkezések megsértésével benyújtott magánszakértői vélemény vagy más eljárásban kirendelt szakértőtől származó szakvélemény a perben bizonyítékként nem vehető figyelembe.”

*véleménye között szakkérdésben ellentét áll fenn, és az a)–d) pontban foglalt okok egyik magánszakértői vélemény tekintetében sem állnak fenn.*³¹ Nyilvánvaló, hogy itt nem magánszakértői véleményről van szó, azonban tekintettel arra, hogy a fél (felek) indítványa szükséges a más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazásának elfogadásához, így e szabályok alkalmazása indokolt. Ebben az esetben pedig nem állíthatjuk azt, hogy a nem bizonyító fél által indítványozott más eljárásban kirendelt szakértő véleményét nem értékelték, hiszen máskülönben nem lenne aggályos a szakvélemény.

Summa summarum azt mondhatjuk el, hogy alapvetően a bizonyító félnél „pattog a labda” a más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazását illetően, azonban – véleményem szerint – a nem bizonyító fél is rendelkezik ilyen jogosultsággal. Ezt az álláspontom arra a fentebb kifejtett gondolatmenetemre alapozom, miszerint a nem bizonyító fél által aggályossá tétel céljából indítványozott szakértői vélemény felhasználása folytán ez a fél is rendelkezik indítványozási jogosultsággal.

II.4. Magánszakértő alkalmazása

A magánszakértői eljárást az új Pp. 302. § (1) bekezdése³² szabályozza, majd a további szakaszok meghatározzák a procedúra pontos menetét. Ennek alapján a magánszakértői út igénybevétele tehát általános lehetőség azzal, hogy a törvény meghatározhat olyan eseteket, amelyek ez alól kivételt képeznek. Ilyen például a személyi állapotot érintő perek esete, amelyekkel kapcsolatban az új Pp. 434. § (5) bekezdése³³ közös szabályként zárja ki a magánszakértő alkalmazásának lehetőségét. Szakértői bizonyítás esetén a bizonyító fél által előterjesztett bizonyítási indítvány tartalma határozza meg a szakértői bizonyítás módját és menetét: ha bizonyítási indítványában magánszakértői vélemény benyújtását javasolja, ezzel az ellenérdekű fél számára is lehetőséget teremt magánszakértő igénybevételére. Ha azonban szakértő kirendelését vagy más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazását indítványozza, a magánszakértő alkalmazásának nincs helye a perben, tehát az ellenérdekű fél sem csatolhat magánszakértői véleményt a perben keletkezett szakvéleményben foglaltak cáfolatára. Ez a fajta egyenrangúság megkövetelte a szakvélemények garanciáinak kiegyensúlyozottságát is. Tekintettel arra, hogy a magánszakértői vélemény egy a peres fél és a szakértő között létrejövő megbízásos jogviszony alapján kerül kiállításra, magától értetődő, hogy a törvénynek garanciát kell nyújtania ez ilyen szakvélemények hitelességének igazolására. A korábbi szabályozás nem volt alkalmas ezen garanciák biztosítására, így a magánszakértői vélemények értékelése is kérdéses volt, a gyakorlat csupán abban volt egységes, hogy alkalmasak

³¹ Új Pp. 316. § (2) bekezdés e) pont.

³² Új Pp. 302. § (1) bekezdés: „*ha jogszabály eltérően nem rendelkezik, a fél a megbízása alapján eljáró szakértő (a továbbiakban: magánszakértő) által készített szakvélemény (a továbbiakban: magánszakértői vélemény) benyújtását indítványozhatja.*”

³³ „*A perben magánszakértői bizonyításnak nincs helye.*”

lehetnek a kirendelt szakértői vélemény kétségessé tételére. A törvényhozó – reagálva a felmerülő igényekre – a Szaktv. 52-53. §-okban foglalt eltérésekkel magánszakértőkre is alkalmazni rendelte a kirendelt szakértőkre irányadó szabályokat. Ez a rendelkezés a korábbi törvényhez képest minőségi elmozdulást jelent, tekintve, hogy a magánszakértő jogaira és kötelezettségeire a törvény garanciális rendelkezései irányadók. A szakértői törvény tehát egy olyan rendszert szándékozott kialakítani, melyben nincs különbség a szakértő „igénybevétele” szempontjából: ugyanolyan objektív tevékenységet kell kifejtene akkor is, ha kirendelés alapján, és abban az esetben is, ha valamely fél megbízása alapján végzi a szakértő a munkáját. Ennek eredményeképp napjainkra a bizonyító erő szempontjából nincs különbség a kirendelt szakértői és a magánszakértői vélemény között, a kirendelt szakértő korábbi szuperioritása csupán annyiban maradt meg, hogy segítségével rendezzi a jogalkalmazó az aggályossá váló magánszakértői véleményeket.

A magánszakértői vélemények garanciáinak növelése mellett azonban van, ami nem változik, jelesül a más eljárásban kirendelt szakértők kérdése, itt ugyanis továbbra is különbséget tesz a törvény a kirendelt, illetve a magánszakértői bizonyítás között, csak kirendelt szakértő szakvéleménye értékelhető más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása esetén, magánszakértőé nem. Varga szerint a magánszakértők kizárása némiképp érthetetlen, hiszen amennyiben az a másik eljárásban alkalmas volt arra, hogy betöltse rendeltetését, úgy mi akadályozza meg ezt ebben az új eljárásban?³⁴ Ezt a gondolatmenetet támasztja alá az új Pp. nagykommentár³⁵ fent idézett része, melynek értelmében az új szabályozás egyértelműen azt hivatott szolgálni, hogy a magánszakértői, illetve kirendelt szakértői vélemények egyenrangúként jelenjenek meg az eljárásokban. Ennek fejében valóban érthetetlen a jelenlegi szabályozás, hiszen az önmagát cáfolja, egyfelől egyenrangúnak igyekszik feltüntetni a nevezett bizonyítási formákat, másfelől viszont – ugyan nem kifejezetten, de egyértelműen – megkülönböztetést tesz közöttük.

Véleményem szerint azonban – ahogy arra fentebb is kitértem – tekintettel arra, hogy a magánszakértői vélemény egy megbízásos jogviszony keretein belül jön létre, hiába adottak elméletben a törvényi garanciák, jóval nagyobb az esélye egy ilyen vélemény részleghajló jellegének, előfordulhat ugyanis, hogy a más eljárásban a magánszakértői vélemény csupán azért nem vált aggályossá, mert az ellenérdekű fél erőforrásai nem tették lehetővé annak cáfolatát, vagy egyszerűen csak nem volt rá szükség a jogvita eldöntéséhez. Ezen okok miatt álláspontom szerint az új Pp. magánszakértőket kizáró szabályozása indokolt. A más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása

³⁴ *Parlagi* Máttyás: Szakértők. In: A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. (szerk. Varga István). ORAC Kiadó, Budapest 2018. 1296. o.

³⁵ *Varga* István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. ORAC Kiadó, Budapest 2018.

bizonyítási indítványhoz kötött, ami perfelvételi nyilatkozatnak minősül, így az új Pp. 194. § (1) bekezdés³⁶ értelmében csupán a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig terjeszthető elő.

II.5. Más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása

A más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása a felek rendelkezési jogába utalt kérdés, tehát amennyiben a peres fél úgy dönt, akkor – az új Pp. 270. §-ának³⁷ megfelelően – indítványozhatja a más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazását. Ez a döntés egyúttal értelemszerűen választás is a bizonyítási eszközök között, tehát – mint ahogyan azt fentebb is kifejtettem – amennyiben más eljárásban kirendelt szakértővel kíván bizonyítani a fél, később nem lesz lehetősége ezen változtatni, hiszen ez az eljárás idejét és költségeit egyaránt jelentősen növelné. Fontos újfent leszögeznünk, hogy a fél nem használhatja fel más eljárásban kirendelt magánszakértő véleményét, csak és kizárólag kirendelt szakértő szakvéleményét.³⁸ Ha a bíróság az erre irányuló indítványnak helyt ad, úgy vagy az indítványozó felet hívja fel a szakvélemény beterjesztésére, vagy maga intézkedik annak beszerzése felől.³⁹ Fontos megjegyeznünk, hogy a más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazását ugyan csak az új Pp. emelte törvényileg szabályozott normává, azonban a gyakorlat korábban is ismerte ezt az intézményt, sőt mi több, a Debreceni Ítélőtábla elvi jellegű döntésével is megerősítette.⁴⁰ Az így felhasznált szakvélemények azonban csupán okiratként voltak értékelhetőek, készítőjük pedig csupán tanúként volt meghallgatható, ezért – is – volt szükséges az új Pp. által bevezetett törvényi szabályozás.⁴¹ A más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása tehát gyakorlati szempontból nem novum, csupán törvényi szintre emelése az.

³⁶ „Ha a felek a perfelvételi nyilatkozataikat megtették, és a perfelvételi tárgyalás elhalasztásának nincs helye, a bíróság a perfelvételt végzéssel lezárja; a bíróság e végzéséhez kötve van.”

³⁷ „A bíróság felhasználhatja a más eljárásban beszerzett bizonyítékot – ideértve a fél más eljárásban tett tényállítását is –, kivéve, ha a bizonyítás felvételének a módja, az eljárás sajátosságait leszámítva, e törvény rendelkezéseibe ütközik.”

³⁸ Király: i. m. 314. o.

³⁹ Király: i. m. 315. o.

⁴⁰ Molnár Judit – Cséffai Attila Csaba: A más eljárásban kirendelt szakértő véleménye és felhasználása a polgári perben. Magyar jog 2024/6. sz. 341-349. o.

⁴¹ Uo.

III. Összegzés

Összességében tehát azt mondhatjuk el, hogy a szakértők szerepe minden eljárástípusban jelentősen megnőtt az elmúlt évtizedekben. Az eddigi növekedés ellenére a tudomány soha nem látott mértékű fejlődése következtében nem lehetnek illúzióink azt illetően, hogy a különleges szakértelmet igénylő területek száma a jövőben még tovább fog nőni, elég csak a mesterséges intelligencia rohamos térnyerésére vagy a közösségi platformok egyre komplexebb világára gondolnunk. Úgy a jogalkotónak, mint a jogalkalmazónak komoly kihívást fog jelenteni a szakértői bizonyításra mutatózó növekvő igények kielégítése, így mindenképp egy innovatív, a gyors eljárásokat megbéklyózótól elszakadó szabályozásra lesz szükség. Az ilyen reguláció előfutáraként szolgálhat a más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazása. Mint bemutattam, jelenlegi szabályozása – a törvény egyéb rendelkezéseivel szemben – ugyan szűkíti azon szakvélemények körét, amelyek ily módon felhasználhatóak, de véleményem szerint a szakkérdések számának növekedésével ez a jövőben változhat.